

Täysistunto

Torstai 9.6.2016 klo 16.01—18.55

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi asevelvollisuuslain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 44/2016 vp

Valiokunnan mietintö PuVM 2/2016 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Maria Lohela: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Käsittelyn pohjana on puolustusvaliokunnan mietintö PuVM 2/2016 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Keskustelu

18.34 **Jaana Pelkonen kok:** Arvoisa rouva puhemies! Hyvät edustajat! Maailma ympärillämme on viime vuosina muuttunut erittäin nopeasti, ja uhat ovat monimuotoistuneet, mikä näkyy myös Suomen turvallisuusympäristön heikentymisenä. Aseellisen voiman käyttöä sisältäneet kriisit ovat kehittyneet usein vain muutamien päivien ja viikkojen aikana. Lisäksi kriisit ovat sisältäneet hyvin monenlaista hybridi-vaikuttamista. Asevelvollisuuslain mukaan kertausharjoituksen yksi tarkoitus on sotilaallisen valmiuden joustava kohottaminen. Voimassa olevan lain mukaan kertausharjoituskutsun on kuitenkin tultava vähintään kolme kuukautta aikaisemmin, ja ymmärrettävästi tämä on nykymaailmassa ja -olosuhteissa aivan liian pitkä aika.

Hallituksen esityksessä kertausharjoitukseen voidaan määrätä ilman kolmen kuukauden aikarajaa ja tarvittaessa vaikka välittömästi. Ehtona on, että kyse on sotilaallisen valmiuden joustavan kohottamisen tarkoituksessa järjestetystä harjoituksesta ja että Suomen turvallisuusympäristössä ilmenevä tarve edellyttää tällaisen kertausharjoituksen järjestämistä.

Puolustusvaliokunnan saaman selvityksen mukaan nopeasti järjestettävät valmiudelliset kertausharjoitukset vastaavat tarvittaessa myös erilaisiin hybridiuhkatilanteisiin. Yksittäinen asevelvollinen voitaisiin siis jatkossa määrätä kyseiseen harjoitukseen korkeintaan 30 päiväksi kerrallaan, ja harjoitus olisi peruttava heti, kun tilanne sen sallii. Vapautus voidaan myöntää vain, jos se on asevelvollisen perhe- tai taloudellisten olojen taikka ammatin- tai elinkeinon harjoittamisen takia välttämätön. Vapautushakemus ei itsessään vaikuttaisi kertausharjoitusmääräyksen täytäntöönpanoon, eli pelkän jätetyn hakemuksen perusteella ei ole oikeutta jäädä pois harjoituksesta. Sama sääntö koskee jo tällä hetkellä kaikkia kertausharjoituksia. Kuten puolustusvaliokunta mietinnössään huomauttaa, etenkin nopeaan valmiuden kohottamiseen liittyvät kertausharjoitukset korostavat tarvetta entistä tiiviimpään vuorovaikutteeseen kanssakäymiseen Puolustusvoimien ja asevelvollisten kesken. Asevelvollisilla on varusmiespalveluksen suorittamisen jälkeen oltava selvä kuva käytettävyydestään nopeissa valmiudellisissa kertausharjoituksissa. Vain tiiviin yhteyden-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 67/2016 vp

pidon kautta voidaan varmistua siitä, että nopea valmiuden kohottaminen tarpeen niin vaatiessa myös onnistuu. Muun muassa sähköistä asiointia on parannettava. On hyvä ymmärtää, että nopeutetussa menettelyssä järjestetyt harjoitukset on tarkoitettu vain erittäin poikkeukselliseksi menettelyiksi eikä niillä ole tarkoitus korvata tavallisia kertausharjoituksia. Kyse on siis reserviläisten käytön tehostamisesta.

Puolustusvoimat tarvitsee entistä joustavampia keinoja kyetäkseen vastaamaan muuttuneeseen tilanteeseen, ja tämä esitetty muutos on yksi keino turvata puolustuksemme uskotavuus myös tulevaisuudessa.

18.38 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Hyvät edustajakollegat! Tämän esityksen tavoitteena, joka meillä puolustusvaliokunnassa on ollut käsittelyssä, on lisätä kykyä vastata nopeasti muuttuviin turvallisuustilanteisiin. Tavoitteen saavuttamiseksi tässä esityksessä poistetaan kertausharjoitukseen määräämiselle säädetty kolmen kuukauden määräaika niiden harjoitusten osalta, jotka järjestetään sotilaallisen valmiuden joustavan kohottamisen vuoksi, ja lisäksi kertausharjoitusvuorokausien enimmäisajat eivät ehdotuksen mukaan koske siis enää jatkossa näitä harjoituksia. Lisäksi kertausharjoitusvuorokausien enimmäismäärät muiden harjoitusten osalta kaksinkertaistetaan tällä esityksellä.

Meillä puolustusvaliokunnassa kävi iso määrä asiantuntijoita. Kävimme perusteellisen keskustelun tämän asian ympärillä. Lähtökohtahan on se, että maamme puolustuksen toimintaympäristö on muutoksessa. Tällä hetkellä maahamme ei kohdistu kuitenkaan sotilaallista uhkaa, mutta muutokset ovat mahdollisia. Toimintaympäristön muutos ja Suomen geostrateginen asema sotilasliiton rajalla ja suurvallan naapurina on otettava huomioon laadittaessa johtopäätöksiä Puolustusvoimien mitoituksesta ja tulevaisuuden kehittämisestä. Viime vuosien erilaiset paikalliset ja alueelliset kriisit, joihin on liittynyt asevoimien käyttöä, ovat tapahtuneet hyvin yllättävästi ja nopeasti, ja näihin on nyt puolustusministeri Niinistön johdolla maamme hallitus nopeasti reagoanut. Sodankäynnin vaikutukset kohdistuvat nopeasti koko yhteiskuntaan, eivät enää pelkästään asevoimiin. Sodan alkamishetken tunnistaminen ja erityisesti ennakoiminen vaikeutuu. Tämä on esimerkiksi hyvin tullut esille seurattessa Ukrainan tilannetta. On hyvin epäselvää, missä vaiheessa puhutaan sotatilasta, onko sotatila tällä hetkellä päällä, milloin se alkoi ja niin poispäin. On kuvaavaa, että nämä kriisit ovat tänä päivänä tämän tyyppisiä. Enää ei sotaa julisteta ja sen jälkeen ryhdytä sotiin, vaan usein ne tapahtuvat tällaista vähän toista tietä.

Maamme sotilaallisen puolustuskyvyn ylläpidon ensisijaisena päämääränä on kaikissa tilanteissa muodostaa ennalta ehkäisevä kynnys sotilaallisen voiman käytölle ja sillä uhkaamiselle sekä kyky torjua maahamme kohdistuvat hyökkäykset. Puolustusvoimien tulee kyetä vastaamaan sekä konventionaalisiin sotilaallisiin että erilaisiin laaja-alaisempiin uikiin. Osassa joukkoja ja järjestelmiä on ylläpidettävä korkea valmius, jolla kyetään kiistämään yllätys ja estämään lamautus. Tässä isossa osassa on valmiuden tehostaminen ja valmiuden kohottaminen. Tätä osuutta itse asiassa puolustusvaliokunnassa hyvin laajasti kävimme läpi. Puolustusvalmiuden säätelyn keskeisiä termejä ovat siis valmiuden tehostaminen ja valmiuden kohottaminen.

Nyt käsittelyssä olevalla esityksellä tavoitellaan siis erityisesti juuri sotilaallisen valmiuden joustavaa ja nopeaa kohottamista. Valmiuden tehostamisessa, tässä matalammas tasossa, on kyse Puolustusvoimien valmiuden säätelyn ensimmäisen vaiheen toimenpiteistä, ja näihin siis ryhdytään Puolustusvoimien omalla päätöksellä, Puolustusvoimien olemassa olevin omin voimavaroin ja pääasiassa normaaliolojen toimivaltuuksin. Voisi

Pöytäkirjan asiakohta PTK 67/2016 vp

esimerkkinä mainita vaikkapa aluevalvonnan tehostamisen. Valmiuden kohottamisessa on taasen kyse Puolustusvoimien valmiuden säätelyn toimenpiteistä, jotka liittyvät sotilaalliseen uhkaan ja jotka aloitetaan valtiojohdon päätösten ja Puolustusvoimain komentajan käskyjen mukaisesti. Valmiuden kohottaminen edellyttää siis aina valtion johdon päätöstä, valmiuslainsäädännön toimivaltuuksia sekä yhteiskunnan resurssien saamista käyttöön. Esimerkkejä valmiuden kohottamiseen liittyvistä toimenpiteistä ovat ylimääräiseen palvelukseen käskeminen ja sodanajan joukkojen perustaminen. Valmiuden kohottamiseen voidaan ryhtyä siis suoraan ilman edeltävää valmiuden tehostamista. Valmiuden tehostamisessa ja valmiuden kohottamisessa on siis kyse kahdesta eri asiasta. Valmiuden tehostaminen tehdään Puolustusvoimien omasta aloitteesta, valmiuden kohottaminen puolestaan edellyttää aina valtion johdon päätöstä. Valmiuden kohottaminen on huomattavasti tehostamista vakavampi toimenpide ja edellyttää lainsäädännön mukaisesti sotilaallisen uhan tunnistamista.

Tässä lainsäädännössä siis puututaan myös kertausharjoitusten määriin, kertausharjoituksien kattoihin ja kertausharjoituksista vapauttamiseen, ja tällä lainsäädännöllä merkittävällä tavalla vahvistetaan meidän mahdollisuuksiamme nopeasti toimia muuttuvissa tilanteissa, jotka saattavat siis tulla hyvinkin yllättäen.

18.43 Satu Hassi vihr: Arvoisa puhemies! Edustaja Zyskowiczille tiedoksi, että olen juuri Twitteriin laittanut vuodelta 2009 ryhmämme puheenjohtajan Outi Alanko-Kahiluodon kriittisen kirjoituksen näistä perheenyhdistämisen tiukennuksista, kun edustaja Zyskowicz esitti, että vihreät eivät asiasta silloin sanoneet poikkipuolista sanaa. — Anteeksi tämä hypäys asialistan edelliseen kohtaan.

Puhemies Maria Lohela: Nyt emme sitten jatka tästä aiheesta tämän enempää.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 44/2016 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisälön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.